

Ekspozycje w Ogrodzie, specjalizacja i najcenniejsze kolekcje

Ekspozycje roślinne w Ogrodzie przedstawione są w oparciu o kryteria: taksonomiczne, ekologiczne, geograficzne, użytkowe, dydaktyczne i ozdobne w następujących działach: system roślinny, rośliny Polski, rośliny płd. Europy, Azji, Ameryki, użytkowe, cebulowe, ozdobne, górskie — alpinarium, drzewa, krzewy i krzewinki — arboretum, różanka-rosarium, tropikalne i subtropikalne.

Prowadzi się stałą, szeroko zakrojoną akcję gromadzenia roślin ze stanowisk naturalnych z Wyżyny Lubelskiej, Roztocza i Bieszczad. Do chwili obecnej sprowadzono przeszło 600 taksonów. Ważniejszymi kolekcjami roślin są róże — 380 taksonów, tulipany — 370 taksonów, narcyzy — 70 taksonów, szcedrzeńce — 100 taksonów, rojniki — 70 taksonów.

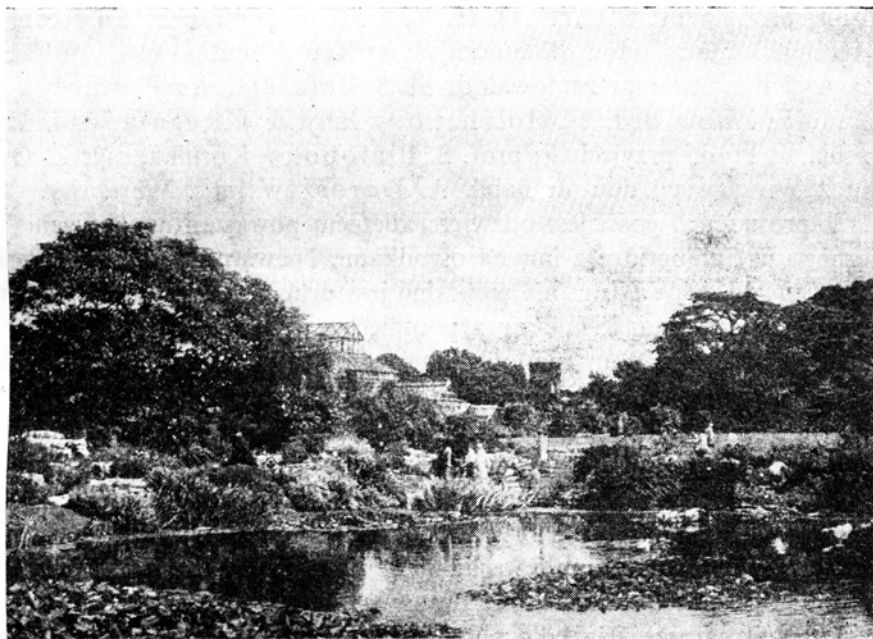
ALINA DOROSZEWSKA
Ogród Botaniczny UW

JUBILEUSZ OGRODU BOTANICZNEGO UNIwersYTETU W CAMBRIDGE

Uniwersytecki Ogród Botaniczny w Cambridge został założony w roku 1831, stąd 150-lecie jego istnienia wypadło w lipcu 1981 roku. Z tej okazji dyrektor Ogródu dr S. M. Walters i władze Uniwersytetu Cambridge zorganizowały sesję jubileuszową w dniach od 10—14 lipca 1981 roku.

Ogród Botaniczny w Cambridge szczycić się może piękną tradycją przyrodniczą. Wybitną postacią, która w dużej mierze przyczyniła się do utworzenia Ogródu był J. S. Hanslow profesor botaniki na Uniwersytecie Cambridge, nauczyciel Darwina i jego wieloletni przyjaciel. Hanslow między innymi jest autorem pracy o mieszańcach *Digitalis* opublikowanej w 1831 roku. Jak na owe czasy Ogród Botaniczny był założony bardzo nowocześnie i ściśle związany z rozwojem botaniki na Uniwersytecie w Cambridge. Jako ogród uniwersytecki przeznaczony był głównie do celów dydaktycznych i naukowych. Jego podstawowe założenia i piękna architektura zachowały się do dnia dzisiejszego, ale poszczególne ekspozycje roślinne urządzone są według współczesnych wymagań. (ryc. 1). Ogród podejmuje aktualne zadania naukowe, stosuje specjalnie wypracowane metody upraw, posiada nowoczesne laboratoria, w których prowadzone są prace doświadczalne. Dzięki temu ten stary Ogród Botaniczny jest równocześnie ogrodem nowoczesnym. Całość utrzymana jest bardzo starannie i czysto, chwastów w ogóle tam nie ma, wszystkie rośliny rosną bujnie i zdrowo.

Dokładną historię Ogródu i rozwoju botaniki na Uniwersytecie Cambridge podał dr S. M. Walters w książce pt. „The Shaping of Cambridge Botany” (1981) wydanej z okazji jubileuszu. Jeszcze dwie publikacje wydano z tej okazji: nowy folder Ogródu i nowy przewodnik po Ogrodzie Botanicznym w Cambridge.

Ryc. 1. Fragment Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu w Cambridge z widokiem na alpinarium i szklarnie

Sesja w Cambridge miała charakter uroczystości jubileuszowych i program nie przewidywał referatów postronnych. W pierwszym dniu sesji referaty programowe przedstawiły rozwój nauk przyrodniczych w Cambridge, w szczególności botaniki i Ogrodu Botanicznego. Spotkanie to miało miejsce w uniwersyteckim gmachu botaniki, w którym przy okazji można było zwiedzić zielnik z wystawą zbiorów Darwina. Drugi dzień przed południem przeznaczony był na zwiedzanie Ogrodu Botanicznego. Można było obejrzeć kolekcje roślinne w parku i w szklarniach, zapoznać się z prowadzonymi tam pracami doświadczalnymi. Popołudnie zajęło zwiedzanie biblioteki uniwersyteckiej, w której przygotowano wystawę starych dokumentów dotyczących Ogrodu Botanicznego. Wieczorem część oficjalną sesji zakończył uroczysty obiad (Elizabethan Feast) w sali bankietowej King's College, którego członkiem jest dr Walters. W ciągu następujących trzech dni uczestnicy sesji mogli zwiedzać stare parki i interesujące kolekcje roślin położone poza Cambridge. Zorganizowane były wycieczki do miejscowości Ascott i Cliveden w Berkshire, Blickling Hall i Talbot Manor w Norfolk, Wrest Park i Old Warden w Bedfordshire.

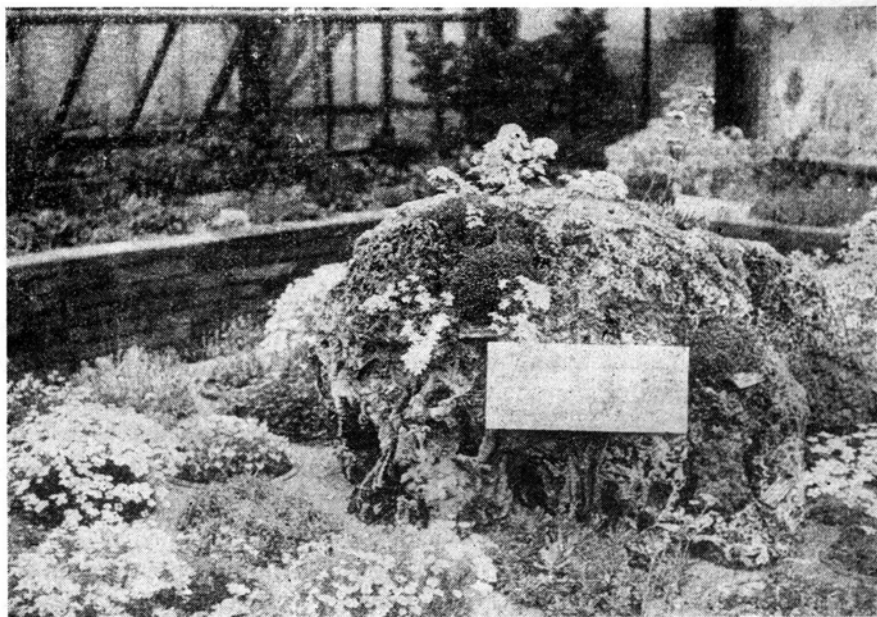
W spotkaniu jubileuszowym w Cambridge wzięli udział przedstawiciele różnych ogrodów botanicznych i liczni botanicy. Wśród zaproszonych 144 osób większość stanowili Brytyjczycy — 112 osób. Pozostałe 32 osoby reprezentowały 18 różnych krajów przeważnie europejskich. Z poza Europy byli państwo T. A. T. Aritaki z Aritaki Arboretum w Japonii, dr P. S. Ashton z Arnold Arboretum na Jamajce, dr M. Riely z Uniwersytetu Toronto w Kanadzie i prof. J. S. Turner z Australii. Spośród Brytyjczyków brali udział w sesji tak wybitni botanicy jak prof. V. H.

Heywood, prof. W. T. Stearn, D. H. Valentine, prof. J. P. M. Brenan dyrektor Królewskich Ogródów Botanicznych w Kew i inni.

Kraje socjalistyczne reprezentowali dr M. S. Baldscheva z Plovdiv w Bułgarii, dr J. Chmelar z Brna, dr E. F. Molchanov z Jałty, dr I. Regula i dr L. Regula z Zagrzebia. Z Polski przyjechali: prof. S. Białobok z Kórnika, mgr Z. Orzeszkowska z Wrocławia i doc. dr habil. A. Doroszevska z Warszawy.

Lista zaproszonych gości jest odzwierciedleniem powiązań naukowych Ogródu Botanicznego w Cambridge z innymi ośrodkami. Niewątpliwie dzięki aktywności dyrektora Ogródu dr Walters'a Cambridge jest drugim po Kew ośrodkiem botanicznym Wielkiej Brytanii. Należy przypomnieć, że dr Walters jest jednym z głównych redaktorów „Flora Europea”. Od lat bierze czynny udział w pracach Komitetu Ochrony Ginących Gatunków Roślin (TPC), Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody i Zasobów Naturalnych (IUCN), w którego ramach prowadzi dział roślin europejskich. W Ogródie Botanicznym w Cambridge od dawna prowadzone są prace nad utrzymaniem w uprawie zagrożonych gatunków z Anglii, jak i niektórych gatunków ginących z poza Wysp Brytyjskich. Dzięki licznym doświadczeniom i niezwykle dokładnej metodzie pracy osiągnięto w tej dziedzinie pozytywne wyniki. Między innymi wypracowano metody upraw niektórych rocznych gatunków *Euphrasia*, które w naturze żyją jako półpasożyty. Ogród posiada specjalną kolekcję endemitów z Wysp Balearskich a także gatunków europejskich *Saxifraga* i licznych przedstawicieli z rodzaju *Geranium*, nad którymi prowadzone są prace taksonomiczne.

Szklarnie Ogródu składają się z kilku niezbyt wielkich pawilonów z dobranymi bardzo starannie okazami roślin przeznaczonymi do celów dydaktycznych. Mimo

Ryc. 2. Kolekcja wysokogórskich skalnic Ogródu Botanicznego Uniwersytetu w Cambridge

niewielkiej przestrzeni można tu zobaczyć tak interesujące i rzadkie rośliny jak np. *Napoleonaea vogelii* krzew afrykański, *Trochetia erythroxylon* drzewo endemit z Wyspy Św. Heleny czy okazy *Myrmecodia*.

Nowością na skalę światową jest urządzone pod szkłem pawilon alpejski z odpowiednio niskimi temperaturami. W szklarni tej znajdują się kolekcje endemitów z Wysp Balearskich i bardzo pięknie urządzona ekspozycja wysokogórskich skalnic (*Saxifraga*), z których część rośnie bezpośrednio na skałach wapiennych ułożonych w środkowej części pawilonu (ryc. 2). Inne okazy rosną w doniczkach zagłębionych w piaszczystym podłożu. Wszystkie rośliny są w świetnej formie i obficie kwitną. Ta piękna kolekcja jest żywym świadectwem osiągnięć Ogrodu Botanicznego w Cambridge.

ALEKSANDER ŁUKASIEWICZ
Ogród Botaniczny UAM

**PROGRAM NOWOCZESNEGO OGRODU BOTANICZNEGO
W UJĘCIU H. TEUSCHERA — TWÓRCY OGRODU BOTANICZNEGO
W MONTREALU — na podstawie pracy: „Program for an Ideal Botanical
Garden”, Montreal 1940 ***

W numerze 54 i 55 *Gärtnerisch-Botanischer Brief*, wydawanego w Hamburgu pisma poświęconego tematyce ogrodów botanicznych, ukazał się (w j. niemieckim) przedruk pracy H. Teuschera — twórcy Ogrodu Botanicznego w Montrealu. Była to pierwsza w literaturze światowej praca obejmująca całościowo podstawowe zagadnienia związane z programem ogrodu botanicznego, charakterem najważniejszych działów ekspozycyjnych i nieekspozycyjnych oraz ich wyposażeniem, umożliwiającym pełne funkcjonowanie ogrodu.

Ponieważ wiele zawartych tam myśli zachowało swą aktualność, celowe jest zapoznanie z ich treścią polskich czytelników, zwłaszcza, że sprawa budowy nowoczesnych ogrodów botanicznych w Polsce jest obecnie aktualna. Poza „Ramowym programem budowy nowoczesnych ogrodów botanicznych” (A. Łukasiewicz 1978) streszczenie niniejszej pracy może stanowić istotną pomoc przy projektowaniu i zakładaniu nowych ogrodów botanicznych **. Nadmienić należy, że w pracy swej H. Teuscher nie wszystkie zagadnienia rozwinął jednakowo wnikliwie i obie-

* Na podstawie artykułów w nr 54/1977 i 55/1978 *Gärtnerisch Botanischer Brief*. Hamburg.

** Praca ta nie była znana autorowi „Ramowego programu nowoczesnych ogrodów botanicznych” ze względu na jej niedostępność w naszym kraju i to zarówno w oryginale jak w tłumaczeniu.